

DODATKI DO I WYDANIA

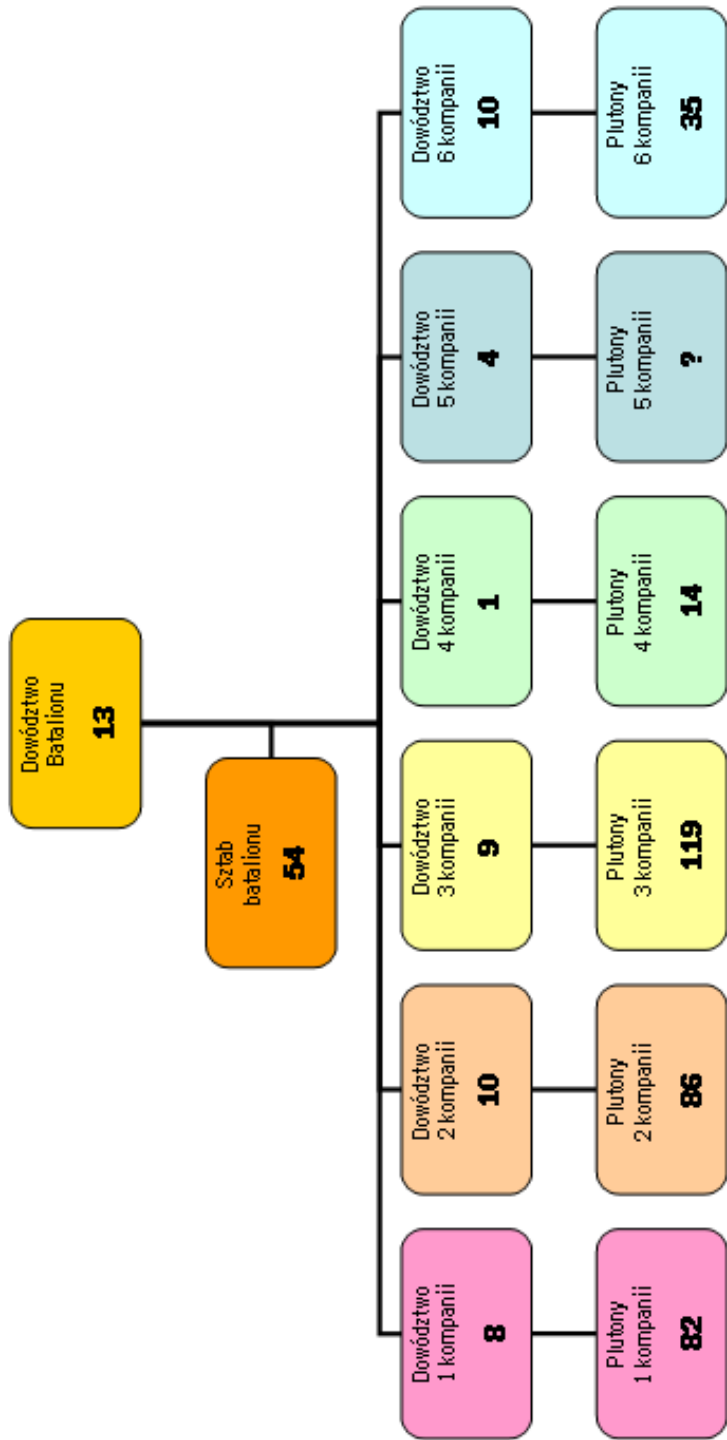
Opracował Marek Cieciora

Odcinki obrony okrzężnej Starego Miasta Grupy Póhnoe - dowódcą plk „Wachnowski”, „Karol Ziemiński”²²

Odcinek północno-zachodni	Odcinek zachodni	Odcinek południowo-wschodni
• zgrupowanie «Radosław», wyofarane z Woli ✓ brygada «Broda 53» - batalion «Zośka» - kompanie: «Maciek», «Rudy» i «Giewont» - samodzielny pluton pancerny «Wacek» - pluton Kedywu OW «Kolegium A» - kompania «Topolnicki» - oddział «Żuk» - oddział kobiety «Dysk» ✓ batalion «Parasol» - trzy kompanie - służba motorowa - wywiad, intendencja ✓ batalion «Mioda» 10 plutonów ✓ batalion «Pięść» - kompania «Zamsta» - pluton Stanisława Jankowskiego - patrol sanitarny ✓ batalion «Czata 49» - pluton «Mieczyki» - kompania «Warszawska» - 4 drużyny - pluton Ruskiego - oddział Zygmunta Jędrzejewskiego - pododdział por. Zgody - oddział «Leśnik»	• zgrupowanie «Kuba» - «Sosna» ✓ batalion «Chrobry I» - kompanie: 1, 2, 3 i 4 ✓ batalion «Łukasirski» - kompanie: «Troki», «Supraśl», «Wkra», «Niemen», «Prypeć» i «Radunia» ✓ batalion «Gozdawa» - kompanie: 5 i 6 - kompania ckm - oddział «Barry» Uwagi: Harcerskie bataliony «Anton» i «Wigry» oraz saperzy, łączność i Kedyw (Komenda Dywersji) Okręgu tworzyły zgrupowanie «Paweł», które wchodziło w skład 15 Pułku Piechoty «Wilków» AK. Pułk stanowił odwód Warszawskiego Okręgu AK płk. (gen. bryg.) Antoniego Chruściela ps. „Monter”. Organizacja poszczególnych oddziałów i zgrupowań zmieniała się plynnie w czasie przebiegu powstania i czasem jest to trudno precyzyjnie przedstawić. Na przykład kompanie «Anna» i «Aniela» oraz oddział specjalny «Juliusz» na początku powstania należały do baonu «Anton», w trakcie walk włączono te pododdziały do baonu «Gustaw».	• zgrupowanie «Bóg» ✓ batalion «Bończa» - kompanie: 101, 102 i 103 ✓ batalion WSOP «Dzik» - kompanie: 11, 12, 13 i 14 ✓ batalion «Gustaw» - kompanie: «Harcerska», «Anna», «Aniela», «Ciertruda», «Genowefa» i «Grażyna» - pluton łączników ✓ batalion «Nalecz» Korpusu Bezpieczeństwa - kompanie: 1 i 2, kompania szurmowa „P - 20” - pluton „Blanka” ✓ batalion harcowski «Anton» - kompanie: «Aniela», «Anna» i «Alicja» - oddział specjalny «Juliusz» • batalion harcowski «Wigry» - kompanie: «Witold», «Czesław» i «Edward» • batalion AL «Czwartacy» - kompanie: 1, 2 i 3 • kompania 104 Związku Syndykalistów Polskich • oddział PWPW.PWB/17/5

²² Grupę utworzono 6 sierpnia 1944 r. Zadaniem grupy było prowadzenie aktywnej obrony w rejonie Woli i Muranowa oraz przygotowanie do obrony Starego Miasta. Stan osobowy grupy wynosił ok. 7 tys. żołnierzy, w tym zgrupowania «Radosław» - 2300, a zgrupowania «Bóg» - 2500. Źródła: Robert Bielecki: Długa 7 w Powstaniu Warszawskim

Liczebności dowództwa, sztabu i kompanii batalionu „Łukaszyńskiego”

Liczby żołnierzy pochodzą ze stanu osobowego batalionu 2 sierpnia 1944 r. podane na stronach 59 – 70. Sumaryczna liczba żołnierzy wynosi **445** i jest mniejsza o 30 od liczby wynikającej z wykazu zamieszczonego w rozdziale 5 – spowodowane jest wcielaniem kolejnych żołnierzy po 2 sierpnia 1944 r.

- 1- Szkoła na Stawkach, 2 – zajezdnia tramwajowa, 3- fort Legionów, 4 – PWPW, 5 – kościół kalwiński, 6 – Pałac Mostowskich, 7 – Pałac Radziwiłłów, 8 – Bank Polski, 9 – klasztor Kanoniczek, 10 – Ratusz, 11 – Pałac Blanka, 12 – Teatr Wielki, 13 – kościół Św. Marcina, 14 – Katedra, 15 – Zamek Królewski

Fotografie²⁰

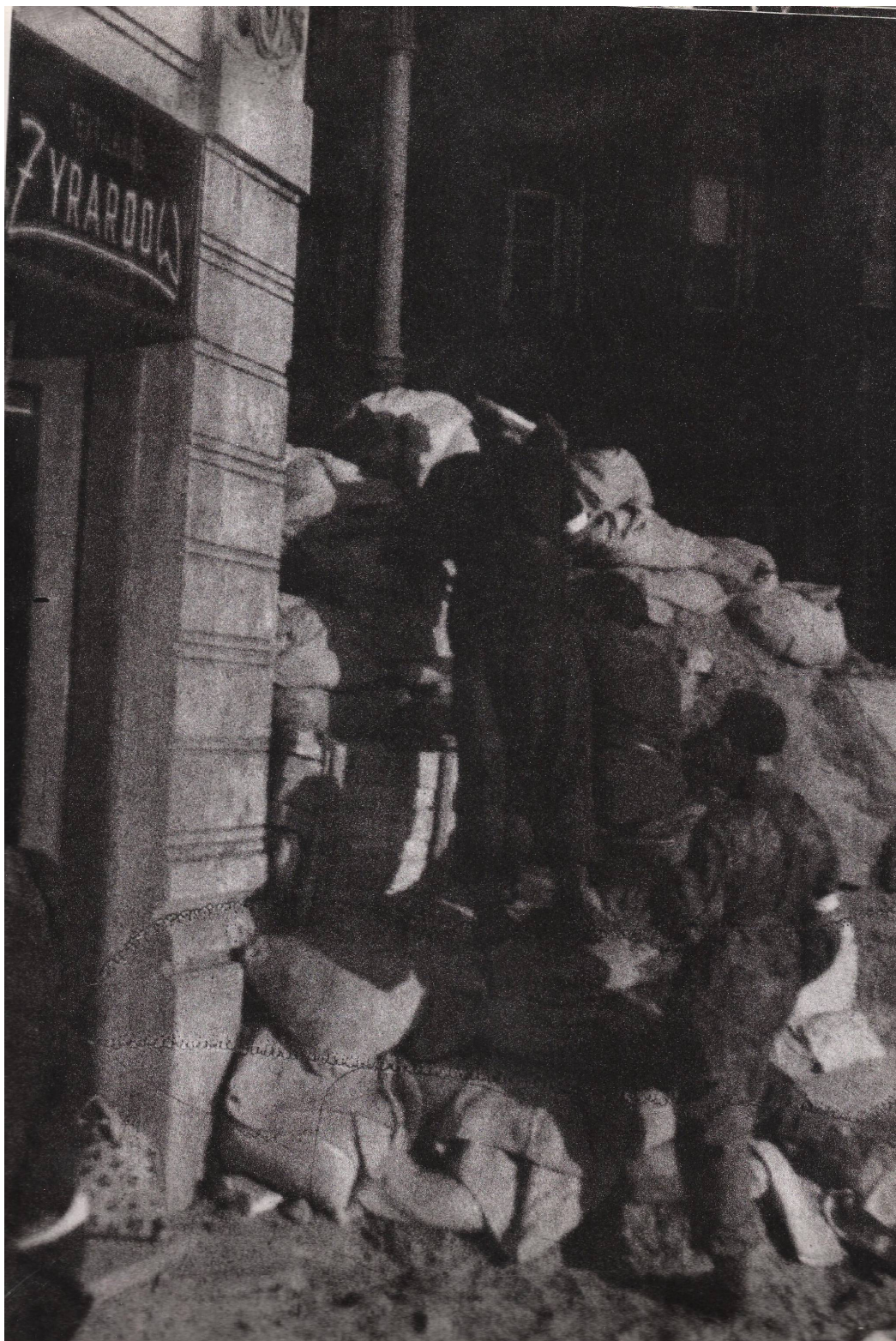
Reduta Banku Polskiego przy ulicy Bieleńskiej. Budynek bombardowany z powietrza i ostrzeliwany z dział przechodził wielokrotnie z rąk do rąk. Niemcy próbowali wysadzić go w powietrze, wdzierając się podstępnie do podziemia. Ruin broniła kompania kpt. Tadeusza Majcherczyka, ps. „Zdan”, z batalionu Waleriana Łukasińskiego.

Zdjęcie wykonane w połowie sierpnia.

---

²⁰ Zamieszczona fotografia pochodzi z książki Stanisława Kopfa: Dni Powstania Kronika fotograficzna walczącej Warszawy, Instytut Wydawniczy PAX, 1984

Barykada przy rogu Bielańskiej, która broniła dostępu do reputy Banku Polskiego. Bohaterska obrona tej barykady przeszła do historii walk na Starym Mieście. W walkach tym rejonie odznaczył się jedenastoletni łącznik ze zgrupowania „Gozdawy” kpr. Witold Modelski, ps. „Warszawiak”. Poległ we wrześniu na przyczółku Czerniakowskim.

Pałac Blanka na placu Teatralnym. Na tyłach zabudowań 23 sierpnia spadł niemiecki bombowiec Ju-87, tzw. Stukas, strącony przez żołnierzy z batalionu Łukasińskiego

DODATKI DO I WYDANIA

Pamiętki po kpr. pchor. Włodzimierzu Wagińskim

Dowód na fałszywe nazwisko

Przestrzelony portfel

Włodzimierz Wagiński wrócił 20 sierpnia z innymi kolegami ze służby na barykadzie. Gdy czyścili broń, nadleciał niemiecki samolot i ostrzelał ich z broni pokładowej, został trafiony w plecy, miał wiele ran. Od śmierci uratował go gruby skórzany portfel, który miał w tylnej kieszeni spodni. Osłabił on siłę rażenia pocisku, który nie dotarł do kości miednicy. Na portfelu i dokumentach widać ślady pocisku.

List ppor. Janusza Zawodnego do por. Franciszka
Szurowskiego

J. M. Zawodny, Ph.D.

23703 N.E. Margard Road
Brush Prairie, WA 98606
Telephone (206) 254-6242

USAF

Lipiec 1944 Siepień
Lipiec 1, 1984

Mój Drogi Franciszku i Dowódco.

Pisze do Ciebie Twój wychowanek z klasy
"P" Szkoły Podchorążych A.K. "Beheder"
turnus 1943. Ostatni ^{raz} widziałem w 1946
roku w Mediolanie (całkowicie fotografie
którą od Ciebie wtedy otrzymałem)

Interdusi jeden lat upłynęło od czasu
naszego poznania! Ja mam 62 lata
i jestem na profesorskiej emeryturze.

Chcę Ci powiedzieć że Ty byłeś moim Polakiem
oficera, wspierającym i wychowującym i szlachet-
nym człowiekiem. Jak widzę z całościowych
materiałów Twój wkład we mnie jako
podchorążego A.K. - nie został umniejszony -
stwierdziłem jak mogłem.

verte

Ja nie siedzę w kółko w mieście Portland na
Pacífico-Zachodnie USA.

Bawiam się Twoją śliczną ioną, którą poznaję
na Zoliborku. Jakże były weseleiony? Co
Ty robisz i robisz?

Czy wiesz coś o innych ciułkach naszej klasy
"P"?

Bardzo goręco Ci sugeruję opisanie Twoich
doświadczeń jako instruktora Septy Polch. A.K.
Ja spędziłem 12 lat nał materiałem A.K.
i nic z tego rodzaju nie ma. Jestem
przekonany, że Pan Garkocka ze Studium
A.K. przyjmie Twoje sprawozdanie wkrótce-
ścią.

Ściskam Twoją śliczną dłoń

Twój
Mł

⊗ Ealing

(Janusz Kazimierz Zawodny)

Mowa pogrzebowa - ppłk Stanisław Poteralski

zmarł 7 listopada 2008

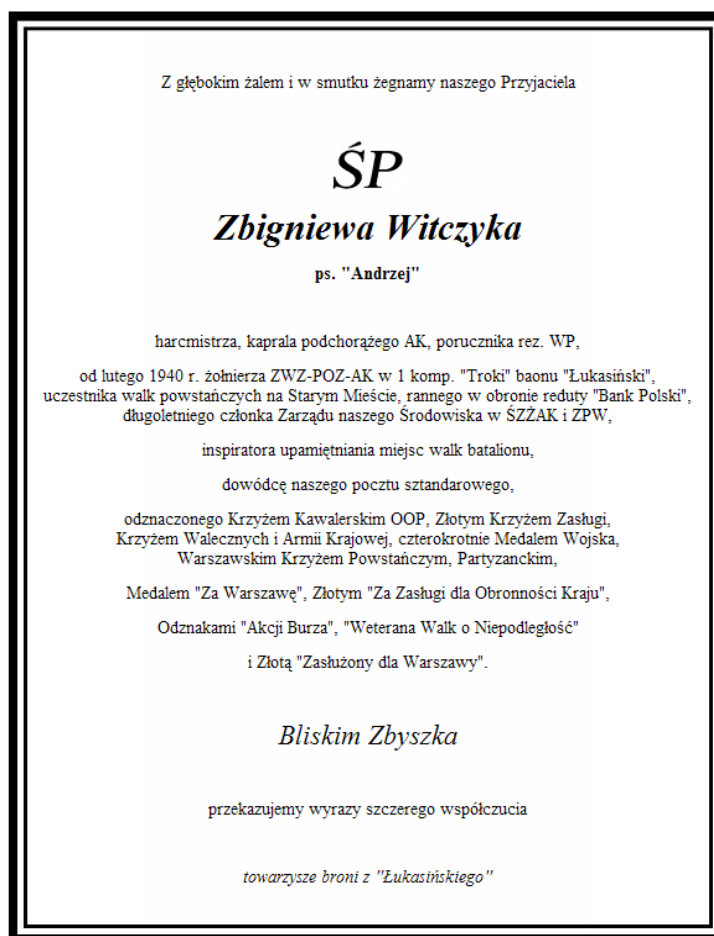
Z wielkim smutkiem żegnamy dziś naszego dowódcę, towarzysza broni, wychowawcę i przyjaciela, ś.p. ppłk.rez. Stanisława Poteralskiego, ps. „Szczepański”.

Jego kontakty z wojskiem zaczęły się w 1936 roku, kiedy ukończył Państwową Średnią Szkołę Techniki Kolejowej w Warszawie i Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie, w stopniu podporucznika rezerwy. W kampanii wrześniowej 1939 roku, najpierw dowodził samodzielnym plutonem pionierów 13 p.p. a od 15 września, 9 kompanią tegoż pułku. Walczył na odcinkach Grudusk-Opinogóra-Mława-Grochale-Cząstków Kaliski-Kazuń-Modlin. Po honorowej kapitulacji Modlina, przebywał w obozie jenieckim w Soldau-Działdowo, z którego 17 października 1939 roku został zwolniony. Po powrocie do Warszawy natychmiast rozpoczął działalność konspiracyjną. Nawiązał kontakty z oficerami tworzącej się Tajnej Armii Polskiej, do której wstąpił i w grudniu 1939 roku został zaprzysiężony. Zajmował się organizowaniem nowych oddziałów, prowadzeniem szkolenia wojskowego, gromadzeniem broni, prowadzeniem kolportażu, oraz akcjami sabotażowymi. Ścigany przez Gestapo, zmienił dokumenty na nazwisko Jan Franciszek Kumor. W marcu 1943 roku, wstąpił ze swoim oddziałem z TAP, do Armii Krajowej, IV Rejonu, I Obwodu Warszawa-Śródmieście. Przydzielony do tworzącego się batalionu „Łukasieński”, został mianowany dowódcą 3 kompanii „Wkra” o numerze ewidencyjnym 1117. Dzięki jego pracy organizacyjnej do 31 lipca 1944 roku, kompania osiągnęła pełny skład osobowy oraz zdolność bojową. Kiedy w czasie Powstania Warszawskiego 1944 roku, batalion „Łukasieński”, wraz z innymi oddziałami otrzymał zadanie obrony Starego Miasta, 3 kompania „Wkra”, dowodzona przez por. Stanisława Poteralskiego, brała udział w walkach na odcinkach: pl. Krasińskich, PWPW, ul. Długa, ul. Freta, ul. Leszno-Przejazd, pl. Bankowy, Bank Polski przy ul. Bielańskiej, Ratusz, pałac Blanki, klasztor ss. Kanoniczek oraz w akcjach wypadowych na Krakowskim Przedmieściu. W czasie ewakuacji oddziałów powstańczych kanałami ze Starówki do Śródmieścia, kpt. Stanisław Poteralski otrzymał rozkaz obsadzenia opuszczonych stanowisk ogniowych i prowadzenia walk osłonowych. Po zakończonej ewakuacji, przeszedł jako ostatni ze swoją mocno zdziematkowaną kompanią małym kanałem przy ul. Daniłowiczowskiej. W Śródmieściu ze swoją kompanią brał udział w walkach w rejonie ulic: Chmielna, Złota, Bracka, Widok, Warecka, Górskiego, Nowy Świat, pl. Napoleona oraz w wypadzie na Czerniaków. Po kapitulacji wyszedł z resztką kompanii do Ożarowa, stamtąd do obozu w Lamsdorfie i następnie do Oflagu VII B w Murnau. W 1945 roku powrócił do kraju i zamieszkał we Wrocławiu, gdzie był represjonowany przez Urząd Bezpieczeństwa. Po kilku latach przeniósł się na stałe do Warszawy. Tu ukończył Szkołę Dziennikarską. W roku 2000 decyzją MON, otrzymał stopień ppłk. rez. Wojska Polskiego. Za zasługi w Powstaniu Warszawskim został odznaczony Krzyżem Walecznych i innymi odznaczeniami wojskowymi. Posiada również Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski oraz Złoty i Srebrny Krzyż Zasługi.

Odszedł na wieczną wartę,
Cześć Jego pamięci

Kondolencje i mowa pogrzebowa - por. Zbigniew Witczyk
zmarł 18 listopada 2009

Z wielkim smutkiem żegnamy dziś naszego towarzysza broni, wspaniałego kolegę i przyjaciela, ś.p. por. rez. W. P. Zbigniewa Witczyka, ps. "Andrzej".

Zbyszek od najmłodszych lat służył dobrze Polsce. W 1934 roku, wstąpił do Związku Harcerstwa Polskiego i był harcerzem 5.WDH „Srebrnej”, której drużynowym był dh Władysław Skoraczewski. W niej właśnie przez wiele lat kształtował swoją postawę patriotyczną i zdobywał kolejne stopnie harcerskie. Następnie był współzałożycielem, instruktorem i wychowawcą młodych harcerzy 94, a potem 63 WDH. Wybuch wojny 1 września 1939 roku przerwał brutalnie tę działalność. Nastął czas ponurej okupacji hitlerowskiej. Wkrótce powstawały konspiracyjne organizacje zbrojne do walki z okupantem. Na początku roku 1940, wstąpił w szeregi ZWZ, a następnie POZ. Jesienią 1942 roku, na skutek przeprowadzonej akcji scaleniowej, został żołnierzem Armii Krajowej i przydzielony do 1 kompanii „Troki”, batalionu „Łukasiński”. Brał udział w akcjach Małego Sabotażu oraz w wielu innych akcjach zbrojnych. W 1943 roku ukończył konspiracyjną Podchorążówkę w stopniu kpr. podchorążego. W godzinę „W” 1 sierpnia 1944 roku, stawiał się na kwaterze swojej kompanii w Hotelu

DODATKI DO I WYDANIA

Polskim przy ul. Długiej 29 na Starówce. W powstaniu warszawskim brał udział w walkach na odcinkach: ul. Elektoralna, Leszno-Przejazd, Rymarska, Senatorska, Ratusz, pl. Teatralny, Pałac Radziwiłłów, Bank Polski, Bielańska, „Rygiel”. W walkach na „Ryglu” 13 sierpnia, został ciężko ranny, a wielu jego kolegów poległo. Do upadku Starówki przebywał w szpitalu polowym przy ul. Długiej 16. Za udział w walkach na „Ryglu”, został odznaczony Krzyżem Walecznych i awansowany do stopnia plut. podchorążego. W czasie ewakuacji 1 września 1944 r., został przeprowadzony kanałem z pl. Krasińskich do Śródmieścia, gdzie dalej leczył rany w szpitalu polowym przy ul. Złotej. Po kapitulacji Powstania, z Warszawy wyszedł z ludnością cywilną do obozu w Pruszkowie, skąd szczęśliwie uciekł. Do czasu wyzwolenia przebywał w pow. grójeckim, po czym powrócił do Warszawy. Po wojnie był bardzo czynnym i zasłużonym działaczem Środowiska byłych żołnierzy Batalionu „Łukasiński”. Był jednym z inicjatorów i głównym fundatorem wykonania sztandaru Batalionu.

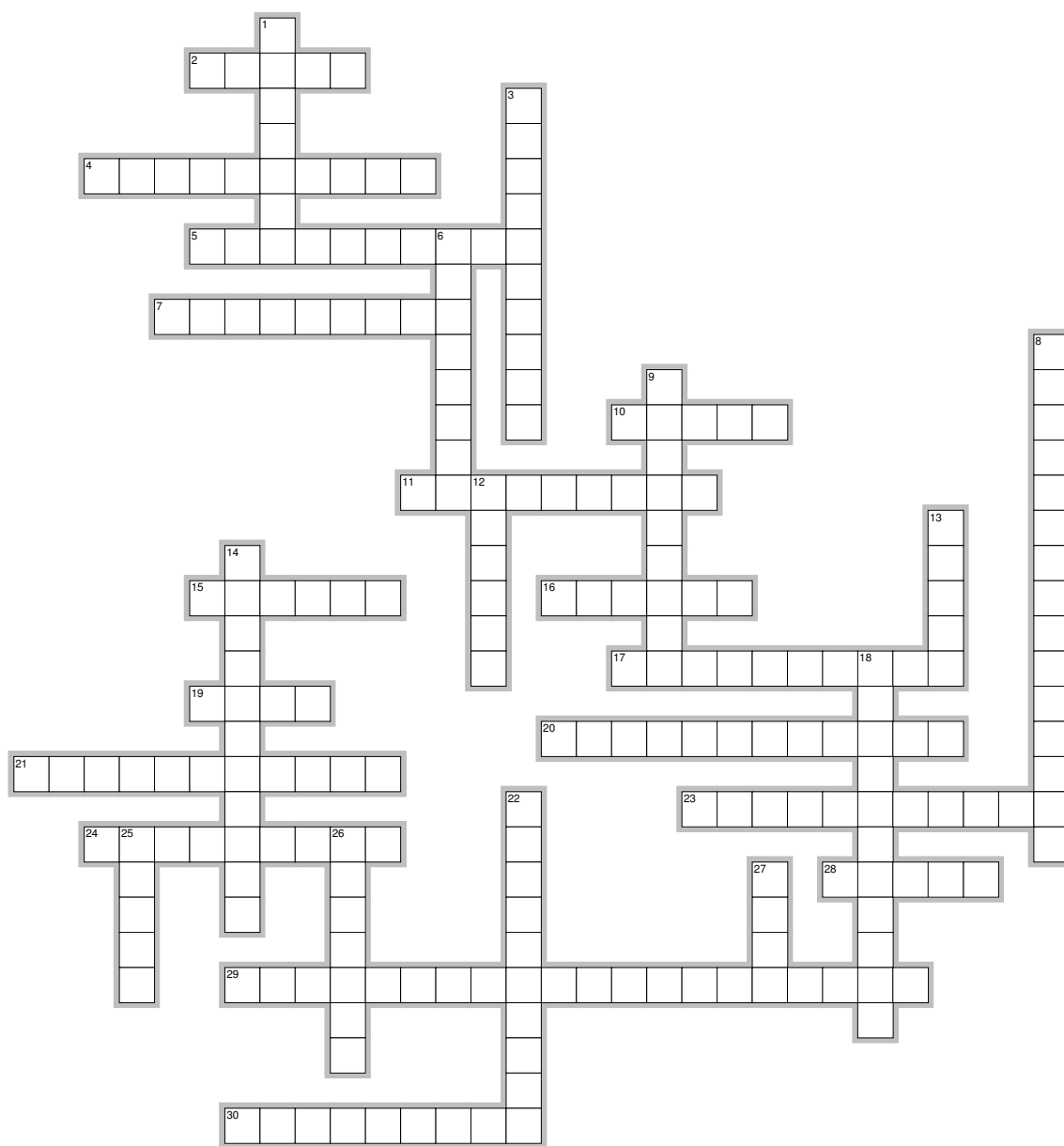
Posiada następujące odznaczenia:

Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski,
Krzyż Walecznych,
Złoty Krzyż Zasługi,
Medal Wojska - 4 krotnie,
Medal za Warszawę,
Krzyż Armii Krajowej,
Krzyż Powstania Warszawskiego,
Krzyż Partyzancki,
Medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”,
Złota Odznaka „Zasłużony dla Warszawy”,
i inne.

Odszedł na wieczną wartę,
Cześć Jego pamięci.

Krzyżówka²¹

EclipseCrossword.com

²¹ Krzyżówka zamieszczona jest także w postaci elektronicznej w portalu Fundacji Polskiego Państwa Podziemnego → Książki w postaci elektronicznej

DODATKI DO I WYDANIA

Poziomo

---

2. Nazwa ulicy na której znajdowały się szpitale powstańcze
4. Nazwisko dowódcy 3 kompanii
5. Pseudonim dowódcy 2 kompanii
7. Nazwa ulicy na której umieszczona jest tablica z granitu na fragmencie muru byłego Banku Polskiego upamiętniająca walki batalionu
10. Nazwisko młodego poety ps. „Karol Topornicki”, który zginął 16 sierpnia w walkach o barykadę Leszno-Przejazd
11. Nazwisko młodego poety, który zginął 4 sierpnia w rejonie walk batalionu w Pałacu Blanca
15. Nazwa 4 kompanii
16. Pseudonim autora książki
17. Nazwisko autora książki
19. Nazwa 3 kompanii
20. Nazwisko dowódcy 4 kompanii
21. Dzielnica Warszawy do której kanałami w nocy 1 września przeszedł batalion
23. Nazwisko dowódcy 1 kompanii
24. Nazwisko młodego poety ps. „Marek Chmura”, który zginął 16 sierpnia w walkach o barykadę Leszno-Przejazd
28. Stopień wojskowy dowódcy batalionu
29. Nazwisko dowódcy batalionu
30. Nazwisko organizatora i redaktora „Gazety Batalionu im. Łukasińskiego”

Pionowo

---

1. Nazwa 2 kompanii
3. Nazwisko dowódcy 2 kompanii
6. Dzielnica Warszawy w której walczył batalion
8. Nazwa ulicy na której umieszczona jest tablica upamiętniająca istniejącą podczas Powstania Warszawskiego, na ulicy Bielańskiej, barykadę „Żyrardów”.
9. Nazwisko zastępcy dowódcy batalionu
12. Pseudonim dowódcy 4 kompanii
13. Nazwa 1 kompanii
14. Pseudonim dowódcy batalionu
18. Pseudonim dowódcy 3 kompanii
22. Nazwisko polskiego patrioty występujące w nazwie batalionu
25. Pseudonim zastępcy dowódcy batalionu
26. Stopień wojskowy zastępcy dowódcy batalionu
27. Pseudonim dowódcy 1 kompanii